

Nr 12.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av § 13 riksdagsordningen.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 105, av herr *von Friesen m. fl.* hemställes, att riksdagen måtte *dels* som vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 13 riksdagsordningen:

§ 13

Andra kammarens ledamöter skola till ett antal av tvåhundra-tre-tio väljas för en tid av fyra år, räknade från och med den 15 oktober det år, under vilket valet skett;

dels ock uppdraga åt vederbörande utskott att utarbета ändringar i övriga författningar, som beröras av grundlagsändringen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Mandattiden för andra kammarens ledamöter har alltsedan tillkomsten år 1866 av riksdagsordningen börjat den 1 januari året efter det, varunder val till kammaren förrättats. För ledamöterna av första kammaren gällde mandattiden däremot ursprungligen för varje ledamot personligen från dagen för hans val; först år 1909 bestämdes att mandattiden skulle räknas från och med januari månad året efter det varunder ledamoten valts.

I samband med förslag till andra, mera genomgripande grundlagsändringar framfördes inom riksdagen under 1930-talet olika förslag åsyftande att förhindra att efter förrättat nyval till andra kammaren den tidigare uppsättningen av ledamöter kunde komma att ännu någon tid fungera. Sålunda föreslogs i en vid 1930 års riksdag väckt motion, I: 239, bland annat att andra kammarens fyraåriga mandatperiod skulle räknas från nyval, även om valen förrättats i anledning av upplösning av kammaren. Legislaturperioden skulle enligt förslaget närmare bestämmas så, att valet, oavsett vid vilken tidpunkt på året det ägt rum, gällde — om ej ny kammarupplösning komme emellan — intill ordinarie val i september månad fjärde året efter utgången av det år, varunder valet skett. Vid ändring i hithörande delar av riksdagsordningen borde enligt motionen undanröjas den rådande oegentligheten, att vid en eventuell urtima riksdag på hösten efter ordinarie nyval icke den nyvalda andra kammaren utan den äldre trädde i funktion.

Motionen avslogs av riksdagen på hemställan av konstitutionsutskottet (utl. nr 20). Sistnämnda förslag upptogs även i en år 1934 väckt motion, II: 157, vari i övrigt föreslogs att nyval till andra kammaren efter upplösning under fjärde året av en valperiod skulle avse tiden till slutet av följande fyraårsperiod. Konstitutionsutskottet (utl. nr 3) avstyrkte denna motion under uttalande, att ett särskilt skäl mot sistberörda förslag vore, att det ur praktisk synpunkt vore önskvärt, att såvitt möjligt en viss tidrymd förflöte mellan tidpunkten för själva valet och begynnelseterminen för dettas giltighet. Även denna motion avslogs av riksdagen. Slutligen föreslogs i två vid 1936 års riksdag väckta likalydande motioner, I: 172 och II: 514, att den gällande ordningen med fast mandattid för andra kammaren och ordinarie nyval i september månad skulle ersättas med ett system med rörliga mandatperioder innebärande, att mandattiden i princip skulle utlöpa fyra år efter senast företagna nyval. Ordinarie val skulle enligt förslaget äga rum tidigast 45 och senast 35 dagar före mandatperiodens utgång; en tidrymd av 5 till 6 veckor syntes motionärerna vara tillräcklig för att eventuella, av besvär föranledda omval skulle hinna förrättas före inträdet av den nya perioden. Det vore enligt motionärerna eftersträvansvärt att så mycket som möjligt förkorta den tid, under vilken två andrakammaruppsättningar funnes — den gamla, vars mandat ännu ej utslocknat, och den nyvalda. Motionen avstyrktes av konstitutionsutskottet (utl. nr 18) och avslogs av riksdagen.

Enligt det nu framförda förslaget skulle mandattiden börja löpa den 15 oktober. Förslaget förutsätter sålunda, att tidpunkten för valet till andra kammaren skulle förläggas avsevärt tidigare än den nuvarande valdagen. Motionären avser däremot icke någon rubbning av den år 1949 genomförda omläggningen av riksdagens arbetsformer, enligt vilken vårsessionen regelmässigt ehuru icke obligatoriskt skall följas av en höstsession med början efter den 15 oktober. Härav följer emellertid vissa i motionen icke uppmärksammade konsekvenser. Sålunda bleve det bland annat nödvändigt att vid höstsessionen under valår förrätta nya val till utskotten. Jämlikt grunderna för bestämmelsen i riksdagsordningen § 58 tredje stycket, att ärende ej må uppskjutas till nästföljande riksdag om nya val dessförinnan förrättas, finge vidare ärende under valår ej uppskjutas från vårsessionen till höstsessionen. Den med motionen åsyftade ändringen av förhållandena rörande höstsession under år, då val till andra kammaren förrättas, kan därför icke lämpligen åvägbringas annorledes än genom att tidpunkten för riksdagsarbetets början förläggas tidigare och höstsessionen slopas. En sådan reform innebure emellertid en övergång till det sätt att anordna riksdagens sessionstider, som vid tillkomsten av nuvarande ordning diskuteras under beteckningen »1-decemberlinjen». Till frågan om anordnandet av riksdagens sessionstider har riksdagen dock så nyligen tagit ställning, att det enligt utskottets mening icke kan komma i fråga att nu överväga en så genomgripande omläggning av sessionstiderna.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens
åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 mars 1952.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Gottfrid Karlsson, Karl August Johanson, Elmgren*, Gustav Emil Andersson, Herlitz*, Hällgren*, Fritiof Karlsson*, Lundgren, Sandberg* och Hansson*; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, von Friesen, Fast*, Norén, Swedberg, Nolin, Gustafsson i Bogla*, Hammar och fru Wallin.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *von Friesen* och *Hammar*.
